

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 De tempore ieiunij vtrum conuenienter assignetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In eodem articulo circa operarios, aduerte quod cum ab auctore, & alijs audis, quod peccant, qui nolunt conducere operarios, nisi cum pacto, quod non ieiuent, intelligitur, si nolunt eos conducere etiam modificata mercede iuxta modificationem operis, uel cum aequali mercede, stante qualitate operis solui tempore, non ieiunij. Et non intelligitur, si nolunt minuire mercedē iuxta diminutionē operis. Nam conductor operariorum non tenetur operario plus promittere, aut dare quam opus suum mereatur. Et propterea si operarius, qui scit teneri ad ieiunium, qui habet aliud unde uiuat, & uult minuire laborem, debet etiam minuire mercedem, alioquin ipse, non conductor peccaret. In primo autem casu conductor peccaret, pro quanto deterioris conditionis ab eo redderetur ieiunantes iuxta Ecclesie præceptum, quam inobedientes, & sic daret occasionē peccandi. Si tamen necessitas operis festinationem exigat, potest tute dicere, inuenias alium conductorem &c. In secundo uero casu manifeste peccat conductor, inducens obligatum potentem, & uolentem ieiunare, ad peccatum.

Occurrit hoc in loco dubium de inuitantibus ad comedendū, ac ministrantibus comedentibus in die ieiunij, ubi cōmuniter creditur, aut scitur quod nolunt ieiunare. Et est ratio dubij, quia hinc apparet, quod peccent, quia cooperantur ad solationem ieiunij absque rationabili causa: inde autem apparet, quod non peccent, quia nec ex proposito, nec ex intentione rendunt inuitantes, aut ministrantes ad hoc ut soluantur ieiunium. Peccata autem ex intentione iudicantur, & specificantur.

Ad hoc dicitur, quod hic non ueritur in quaestione, an peccent illi qui directē ad soluendum ieiunium inuitant, aut ministrant: quia horum peccatum est manifestum, sicut in uitantium, aut cooperantium ad furtum, & alia mala. Nec etiam est questio, an peccent illi, qui præsumunt, quibus debet esse potestatem, uel imperium, ut simplici corde inuitant ad comedendum, & ieiunandum, ut perentibus, & aliorum excusatio est manifesta ex eo, quod non

Si uerò causa sit dubia, dēt alijs ad superiorem recurrere, qui habet potestatem in talib. dispensandi: & hoc est obseruandū in ieiunijs ab Ecclesia institutis, ad quæ omnes communiter obligantur, nisi in eis fuerit aliquod speciale impedimentum.

Ad primum ergo dicendū, quod præcepta Dei sunt præcepta iuris naturalis, quæ secūdū se sunt de necessitate salutis. Sed statuta Ecclesie sunt de his, quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solū ex institutione Ecclesie: & ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliqui ad obseruanda ieiunia huiusmodi non tenentur.

Ad II. dicendū, quod in pueris maximē est euidens causa nō ieiunandi, tum propter debilitatem naturæ, ex quo prouenit, quod indigent frequenti cibo, & non multo simul assumpto; tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimentum. Et ideo quandiu sunt in statu augmenti, quod est ut in pluribus usque ad finem tertij septennij, non tenentur ad ecclesiastica ieiunia obseruanda. Conueniens tamen est ut etiam in hoc tempore se ad ieiunandum exerceant plus, uel minus, secundum modum suæ aetatis. Quādoque tamen magna tribulatione imminere in signum poenitentiae arctioris etiam pueris ieiunia indicuntur: sicut et de iumentis legitur Ionæ 3. Hoiēs, & iumenta non gustent quicquid, nec aquam bibant.

Ad III. dicendum, quod circa peregrinos, & operarios distinguendum uidetur: quia si peregrinatio & operis labor commodē differri possit, aut dimitti absque detrimento corporalis salutis, & exterioris status, qui requiritur ad conseruationem corporalis, uel spiritualis uite, non sunt propter hoc Ecclesie ieiunia prætermittenda. Si autē imminet necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi; uel etiam multū laborandi uel propter conseruationem uite corporalis, uel propter aliquid necessariū ad uitam spirituales, & simul cum hoc non possint Ecclesie ieiunia obseruari, non obligatur homo ad ieiunandum; quia nō uidetur fuisse in tēto Ecclesie statuentis ieiunia,

cent illi, qui præsumunt, quibus debet esse potestatem, uel imperium, ut simplici corde inuitant ad comedendum, & ieiunandum, ut perentibus, & aliorum excusatio est manifesta ex eo, quod non

ut per hoc impediret alias potestates, & magis necessariae causas. Videtur tamen in talib. recurrendum esse ad superioris dispensationem, nisi forte ubi est ita conseruanda, quæ ex hoc ipso, quod prælati distulunt, uidentur annuere.

Ad III. dicendum, quod pauperes, qui possunt iustitiam habere quod eis sufficit ad uitam, non exculantur propter paupertatem à ieiunijs Ecclesie, à quibus tamē exculantur illi, qui frustatim elemosynas mendicant, qui nō possunt simul habere, quod eis ad uitam sufficit.

Ad V. dicendum, quod illud uerbum Domini tripliciter potest opponi. Vno modo, secundum Chrysostomum, dicit, quod discipuli, qui filij discipuli erant, uel uelut discipuli comparantur; & ideo in presentia corporali Christi erant magis fouendi in quadā dulcedine, quā in auiditate ieiunij exerceendi. Et secūdū hoc magis conuenit, ut cū impletis, & nouitij in ieiunijs dispensentur, quā cum antiquioribus, & perfectis, ut patet in * gl. super illud Psal. 130. Sicut ablactatus in matre sua. Alio modo potest dici secundum Hieronymum, quod Dominus ibi loquitur de ieiunio ueterum obseruariarum. Unde per hoc significat Dñs, quod Apostoli non erant in ueteribus obseruantij detinēdi, quos oportebat gratiæ nouitate perfundi. Tertio modo, secundum Augustinum, qui dicit, quod duplex ieiunium, quod unum pertinet ad humilitatē tribulationis; & hoc nō conuenit perfectis, qui dicuntur filij sponsi, unde ubi Luc. dicit, nō possunt filij sponsi lugere. Aliud autem est, quod pertinet ad gradum mentis in spirituali inuestigatione: & tale ieiunium conuenit perfectis.

ARTICVLVS V.
Vtrum conuenienter determinentur tempora ieiunij Ecclesie.

Ad quintum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter determinentur tempora ieiunij Ecclesie. Christus legitur Matth. 4. statim post baptismum ieiunium inchoauit.

exultationis, an sit in precepto. Et est rō dubij, quia in litera dicitur quod non debet cadere sub precepto, & quod Ecclesia non precipit. In oppositum autem est, quia ieiunium uigilia Pentecostes, & quatuor temporū infra hebdomadam Pentecostes, est ieiunium exultationis: quonia est in tempore paschali, in cuius signū nō sunt nunc in Ecclesia prostrationes. Et tamen hæc ieiunia ita sunt in precepto, sicut alia Ecclesie ieiunia.

Ad hoc dicitur, quod ieiunia hæc secundū auctorem non sunt in precepto, sunt tamen rationabiliter statuta intra illud tempus, ut exultationis ieiunia principaliter & secundario (iuxta Leonis dist. 76. cap. Legum. sententiam) ad castiganda delicta, quæ inter paschalia gaudia ex negligentia & immoderata læticia commissa sunt, ut in 4. sententiarum, dist. 15. q. 3. ar. 3. quæstio 1. c. prima, ad quintum, hæc.

Quia uero consuetudo de tollit, & facit legis uinculū, & communitur homines reputant non minus esse in precepto hæc, quæ alia quatuor temporum ieiunia: ideo ex consuetudine sunt in precepto sicut cetera, ita quod uinculū quod lex non fecit, consuetudo intulit. Et propter hoc auctor in litera cautè loquitur est dicens, quod ieiunium exultationis non debet cadere sub precepto, & quod ab Ecclesia non est institutum, scilicet sub precepto, ieiunium in toto paschali tempore.

sed nos Christum imitari debemus, secundum illud 1. ad Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. ergo & nos debemus ieiunium peragere statim post Epiphaniam, in qua baptismus Christi celebratur.

¶ 2. Præ. Ceremonialia ueteris legis non licet in noua lege obseruare: sed ieiunia in quibusdā determinatis mensibus pertinent ad solemnitates ueteris legis. dicitur enim Zach. 8. Ieiunium quartum, & ieiunium quintum, & ieiunium septimum, & ieiunium decimum erit domui Iudæ in gaudium & læticiam, & in solemnitates præclaras. ergo ieiunia specialium mensium, quæ dicuntur quatuor temporum, in Ecclesia inconuenienter obseruantur.

¶ 3. Præ. Secundum Aug. in li. de consensu Euangelist. Sicut est ieiunium afflictionis, ita est ieiunium exultationis: sed maximè exultatio spiritalis imminet fidelibus ex Christi resurrectione. ergo in tempore Quinquagesime, in quo Ecclesia solemnizat propter Dominicam resurrectionem in diebus dominicalibus in quibus memoria resurrectionis agitur, debent aliqua ieiunia indici.

A de & legitur Luca 6. quod Dominus ante discipulorum electionem exiit in montem orare: quod exponens Amb. dicit. Quid refacere conuenit cum uis aliquod officium pietatis adoriri, quado Christus missurus Apostolos prius orauit: Ratio est numeri, quantum ad quadragesimale ieiunium, est triplex secundum Grego. Primo quidem, quia uirtus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur, denarius autem quater ductus in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, per cuius uoluntate preceptis dominicis contrahimus, quæ per decalogum sunt accepta. Vnde dignum est, ut eandem carnem quater decies affligamus. Vel quia ita offerre cōtēdimus Deo decimas dierum. Dū enim per trecentos, & sexaginta dies annus dicitur, nos autem per triginta sex dies affligimur, qui sunt ieiunabiles in sex septimanis Quadragesimæ, quasi anni nostri decimas Deo damus. Secundum Aug. autem additur quarta ratio. Nā creator est trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; creature uero inuisibili debetur ternarius numerus. Diligere. n. iubemur Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mēte. Creature uero uisibili debetur quaternarius propter calidum & frigidum, humidum & siccum. Sic ergo per denarium significantur oēs res, qui si ducatur per quaternarium, qui competit corpori, per quod admixtio geritur, quadragesimum numerum conficit. Singula uero ieiunia quatuor temporum tribus diebus continentur propter numerum mensium, quod competit cuilibet tempore: uel per numerum sacrorum ordinum, qui in his temporibus conferuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus baptismum non indignit propter seipsum, sed ut nobis baptismum commendaret. Et ideo sibi non contemebat, ut ante baptismum suū ieiunaret, sed post baptismum, ut nos inuitaret ad ieiunandum ante nostrum baptismum.

AD II. dicendum, quod Ecclesia non seruat ieiunia quatuor temporum, nec omnino eisdem temporibus, quibus Iudei, nec etiam propter causas easdem. Illi ieiunabant in Julio, qui est quartus mensis ab Aprili, quem primum habent: quia tūc Moyses descendens de monte Sinai, tabulas legis confrigit, & iuxta Hierem. muri primum rupti sunt ciuitatis. In quinto autem mēse, qui apud nos uocatur Augustus: quia propter exploratores seditionis esset ortum in populo, iussi sunt in montem non ascendere. Et in hoc mēse Nabuchodonosor, & post à Tito templum Hierosolymis est incensum. In septimo uero, qui appellatur October, Godolias occisus est, & reliquie populi dissipate. In decimo uero mēse, quod apud nos Ianuarius dicitur, populus cum Ezechiele in captiuitate positus, audiuit templū esse subuersum.

AD III. dicendum, quod ieiunium exultationis ex instantu Spiritus sancti procedit, qui est spiritus libertatis: & ideo hoc ieiunium sub precepto cadere nō debet. Ieiunia ergo quæ precepto Ecclesie instituitur, sunt magis ieiunia afflictionis, quæ non conueniunt in diebus lætitiæ. Propter quod non est ieiunium ab Ecclesia institutum in toto paschali tempore, nec etiam in diebus dominicis, in quibus si quis ieiunaret contra consuetudinem populi Christiani, quod ut Aug. dicit, est per lege habēda, uel et ex aliquo errore (sicut Manichei ieiunant, quasi necessarium tale ieiunium arbitranter) non esset a peccato immunis, quamuis ipsum ieiunium secundum se cōsideratū omnitempore sit laudabile, secundum quod Hier. dicit ad Lucianum. Vtinam omni tempore ieiunare possemus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, ieiunium ad duo ordinatur. scilicet ad deletionem culpæ, & eleuationem mentis in superna. Et ideo illis temporibus specialiter fuerunt ieiunia indicenda, in quibus oportebat homines à peccato purgari, & mentem fidelium eleuari in Deum per deuotionem: quæ quidem præcipue imminet ante paschale solemnitate, in qua & culpæ per baptismum relaxantur, qui solent niter in uigilia pasche celebrat, quando recolitur dominica sepultura: quia per baptismum conspelimur Christo in morte, ut dicitur ad Ro. 6. In festo etiam pasche oportet maximè mentē hominis per deuotionē eleuari ad æternitatis gloriam, quam Christus resurgendo inchoauit. Et ideo immediate ante solemnitate paschalem Ecclesia statuit esse ieiunandum. Et eadem ratione in uigiliis præcipuarum festiuitatum, in quibus præparari nos oportet ad festa futura deuote celebranda. Similiter etiam cōsuetudo ecclesiastica habet, ut in singulis quartis anni sacri ordines conferantur, in cuius signū Dominus quatuor milia hominum de septem panibus satiavit, per quos significantur anni noui testamenti oportet per ieiunium præparari, & eos qui ordinantur, & illos qui ordinandi sunt, & etiam totum populum, pro cuius utilitate ordinantur. Vnde

in ti. de ord. Ieiun. in monte cir. med. com. 5. * hom. 16. in euang. a me die.

Li. 2. de d. ari. Christi. c. 16. a med. com. 3.

epist. 86. parum a princ. tom. 2.

Refertur di. 76. c. v. in 2.

Super

In articulo 6. dubium occurrit de comestione, quae consuevit fieri à ieiunantibus hora coena. An fragarat ieiunium, si comedant ea, quae assumuntur ad nutrimentum, ut fructus, panis, & huiusmodi. Et est ratio dubij, quia, ut in licera dicitur, electuaria & potus ideo non frangunt ieiunium, quia eorum usus non est secundum se principaliter ad nutrimentum, ergo illa, quorum usus principalis est ad nutriendum, frangunt ieiunium. Et confirmatur: quia author in 4. sententiarum dist. 15. q. 3. articulo 4. dicit, quod omnia quorum usus est manducare frangunt ieiunium ultra unicam comestionem sumpta. In oppositum est populi Christiani consuetudo.

4. dist. 8. q. 1. art. 4. q. 2. ad 3. Et dist. 15. q. 3. art. 4. q. 1. per 10. & 11. 2. cor. 2. articulo 2. huius quae.

ARTICULVS VI.
Vtrum requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod non requiratur ad ieiunium, quod homo tantum semel comedat. Ieiunium enim, ut dictum est, est actus uirtutis abstinentiae, quae quidem non minus obseruat debitam quantitatem cibi, quam comestionis numerum: non autem taxatur ieiunantibus quantitas cibi. ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶ 2. Praet. Sicut homo nutritur cibo, ita & potu, unde & potus ieiunium soluit, propter quod non possumus post potum Euchariastiam accipere: sed non est prohibitum quin pluries bibamus diversis horis diei. ergo etiam non debet esse prohibitum ieiunantibus, quin pluries comedant.

¶ 3. Praet. Electuaria quidam cibi sunt, quae tamen à multis in diebus ieiunij post comestionem sumuntur. ergo unitas comestionis non est de ratione ieiunij.

Sed in contrarium est communis consuetudo populi Christiani.

RESPON. Dicendum, quod ieiunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refranandam, ita tamen quod natura saluetur. Ad hoc autem sufficere uidetur unica comestio, per quam homo potest & natura satisfacere, & tamen concupiscentiae aliquid detrahit, diminuendo comestionum uices. Et ideo Ecclesiae moderata

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ Et primi quidem dubij solutio est, quod unica comestio magis uidetur in praecipuo ieiunij praesupposita, tanquam communitate intellecta, quae expressa, ita quod hoc modo est statuta ab Ecclesia & non solum ex consuetudine, iuxta illud licera, Ecclesiae moderata ratione statutum est, ut semel in die &c. Probatur autem quod dicimus, tum ex eo quod ieiunium tanquam à patribus ueteris testamenti acceptum, Ecclesia indixit. Constat autem quod apud Iudeos semel tantum in die comedebatur. Ita uespertinum: tum ex capitulo, Quadragesima, de consecratione, dist. 5. ubi inter dies ieiunij, & dominicos in quadragesima, differentia ponitur, dicitur, quod dies dominici abstinentiae subtrahuntur. Et constat quod non in aliquo alio subtrahuntur, quam in multiplicata comestione, quoniam in qualitate ciborum conueniunt.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeret stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

ci. ubi, non conuenit sumi panis, quia causa, puta quia fructus nocent, non sunt conteri debentibus.

¶ Tertio uero solutio est, quod licet Panem dicitur ieiunium putauerit licitum, secundum

tionem statutum est, ut semel in die à ieiunantibus comedant. Ad primum ergo dicendum, quod quantitas cibi non potest eadem omnibus taxari propter diuersas corporum complexiones, ex quibus contingit, quod unus maiori, alter minori cibum indiget: sed ut plurimum, omnes possunt naturae satisfacere per unicam comestionem.

Ad II. dicendum, quod duplex est ieiunium. Vnum quidem naturae, quod requiritur ad Euchariastiam assumptionem: hoc uoluit per quemlibet potum, aquae, post quem etiam non licet Euchariastiam sumere. Est autem aliud ieiunium Ecclesiae, quod dicitur ieiunium ieiunantis: & illud non soluitur nisi per ea, quae Ecclesia interdicit intendit inuitendo ieiunium. Non autem intendit Ecclesia interdicit abstinere potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis, & digestionem ciborum, ut in primis, quam ad nutritionem, & cetera aliquo modo nutrit. ideo licet pluries ieiunantibus bibere. Si autem quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritum ieiunij perdere: sicut etiam si immoderate cibum in una comestione assumat.

Ad III. dicendum, quod electuaria etiam si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum. Unde non soluit ieiunium, sicut nec aliam medicinarum assumptionem, nisi forte quis i fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ Et primi quidem dubij solutio est, quod unica comestio magis uidetur in praecipuo ieiunij praesupposita, tanquam communitate intellecta, quae expressa, ita quod hoc modo est statuta ab Ecclesia & non solum ex consuetudine, iuxta illud licera, Ecclesiae moderata ratione statutum est, ut semel in die &c. Probatur autem quod dicimus, tum ex eo quod ieiunium tanquam à patribus ueteris testamenti acceptum, Ecclesia indixit. Constat autem quod apud Iudeos semel tantum in die comedebatur. Ita uespertinum: tum ex capitulo, Quadragesima, de consecratione, dist. 5. ubi inter dies ieiunij, & dominicos in quadragesima, differentia ponitur, dicitur, quod dies dominici abstinentiae subtrahuntur. Et constat quod non in aliquo alio subtrahuntur, quam in multiplicata comestione, quoniam in qualitate ciborum conueniunt.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeret stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

sanctus tales à peccato. Instruendi tamen sunt de fundamentis consuetudinum, quae in ecclesia fundatae sunt.

¶ Et primi quidem dubij solutio est, quod unica comestio magis uidetur in praecipuo ieiunij praesupposita, tanquam communitate intellecta, quae expressa, ita quod hoc modo est statuta ab Ecclesia & non solum ex consuetudine, iuxta illud licera, Ecclesiae moderata ratione statutum est, ut semel in die &c. Probatur autem quod dicimus, tum ex eo quod ieiunium tanquam à patribus ueteris testamenti acceptum, Ecclesia indixit. Constat autem quod apud Iudeos semel tantum in die comedebatur. Ita uespertinum: tum ex capitulo, Quadragesima, de consecratione, dist. 5. ubi inter dies ieiunij, & dominicos in quadragesima, differentia ponitur, dicitur, quod dies dominici abstinentiae subtrahuntur. Et constat quod non in aliquo alio subtrahuntur, quam in multiplicata comestione, quoniam in qualitate ciborum conueniunt.

¶ Secundi autem dubij solutio est, quod licet praesens temporibus non fuerit forte licitum sumere fructus, herbas, aut bucellam panis, ne potus laeret stomachum, quia horum usus secundum se est manducatio, ut author dicit: hodie tamen omnia licita sunt per modum medicinae in uespertino potu, fraude cessante: quoniam in consuevit Christianus populus uti per modum medicinae huiusmodi, his quorum usus est manducatio. Deferendum tamen est consuetudini lo-

